

Un testimoni del 1808 sobre el castellà a Catalunya

Autor: Carles Camp
Data de publicació: 11-05-2026

L'estudiós Carles Camp ens presenta un testimoni de començaments del segle XIX que demostra que el català era aleshores la llengua hegemònica en tots els usos i funcions socials a Catalunya malgrat tota la pressió borbònica. Es tracta del qüestionari sobre la llengua catalana, una sèrie de qüestions sobre l'estat i l'ús del català al Principat de Catalunya, que el cònsol francès a Barcelona, M. Viot, respon a requeriment de Lozérien Delon, secretari general de la prefectura dels Pirineus Orientals.

Per tal de demostrar encara més la mentida de la Catalunya bilingüe que espanyols i catalans renegats fan servir per a justificar la imposició del castellà a Catalunya tenim el testimoni d'un francès d'ara fa més de dos-cents anys.

Merle, René, Visions de "l'idiome natale" à travers de l'enquête impériale sur les patois (1807-1812), Edicions El Trabucaire, Col·lecció Cap el Sud, Canet (Rosselló), 2010.

El 1808, en plena època napoleònica, el ministre de l'Interior francès, Jean-Antoine Claude, comte Chaptal de Chanteloup, va impulsar una enquesta sobre el coneixement del francès en totes les terres de l'imperi napoleònic, cal suposar que ho devia fer seguint les instruccions rebudes per Napoleó, o, com a mínim, amb el seu consentiment i aprovació. Com que en Napoleó ja tenia la intenció d'incorporar el Principat de Catalunya al seu imperi, el ministre en qüestió va encarregar a en Lozérien Delon, secretari general de la prefectura dels Pirineus Orientals, que li fes un estudi de l'ús de la llengua catalana al Principat [1], després d'haver comprovat que la llengua era ben viva al Rosselló i el francès hi era pràcticament desconegut i fins i tot rebutjat, i la població anomenava gavatxos els francesos amb tot

el fàstic i rebuig possibles [2].

Aquest any del 1808, el rei Carles IV i el príncep hereu Ferran s'havien venut els seus regnes a en Napoleó a canvi de diverses propietats i títols, diners en metàl·lic i una pensió per a cada u. Aquí no fa el cas entrar-hi més a fons, només cal dir que una part de la població espanyola i catalana no acceptava aquest tracte i es va rebel·lar contra el legítim rei Josep I Bonaparte, germà d'en Napoleó, a qui aquest li havia cedit el tron espanyol, tot i iniciant-se la Guerra del Francès. En previsió d'aquest context, en Delon va començar a treballar per a intentar guanyar-se les simpaties de la població catalana, i va concloure que reconèixer el català com a llengua escrita i el seu ús a l'administració pública podria ser una manera d'aconseguir-ho, o almenys d'apropar-s'hi.

Per a saber l'estat de la qüestió, en Delon va encarregar al cònsol francès a Barcelona, M. Viot, que li respongués una sèrie de qüestions sobre l'estat i l'ús del català al Principat. Oferiré sencer el qüestionari i les respostes. Curiosament, les preguntes enviades per en Delon són en francès, però les respostes d'en Viot són en català, i així mateix, sense traduir res, va enviar-ho al ministre Claude [3]. Potser perquè aquest era natural del departament de Losera, a Occitània i, per tant, sabia parlar i llegir occità i podia, conseqüentment, llegir perfectament el català. De moment, aquest tema resta sense resposta. Crec que no cal traduir les preguntes.

Questions sur la langue catalane

1º. Est elle en usage hors de la Catalogne: et, dans ce cas, quelles sont les provinces (le Roussillon non compris) où on la parle ? En lo Regno de Valencia, en las islas de Mallorca, Menorca, Ibissa, Sardeña, Còrcega, i molta part de Sicília, en la Vall de Aran y Cerdaña, se parla català.

2º L'enseigne-t-on dans les écoles ? La classe du bas peuple a t-elle un jargon différent du langages des gens bien élevés ? Se enseña en las escoles, se imprimeix y se parla, no sols entre lo baix poble, si que també entre las persones de primera calitat, així en tertulias, com en visites y congressos.

3º Est-elle employée dans les tribunaux, dans les administrations, au barreau, en chaire, dans les sciences et les arts ? Ou bien n'est elle plus qu'un idiome de la Société domestique et familière ? A excepció dels tribunals reals, se parla en los tribunals ecclesiastichs, en los capitols de catedrals, en los púlpits, en las juntes de collegis, gremis &c

4º Les personnes de premier rang en font-elles habituellement usage comme dans le Roussillon ? Affectent-elles de la parler préférablement à l'espagnol et rarement ? Las persones de primer rang parlan habitualament lo catala, y se precian de parlar lo correctament; y si se dedicant a la llengua castellana no es per la préferencia que hi conneixen, sinó per ser la llengua de la Cort que convé saber per la correspondencia.

5º Les Castillans affectent-ils de la dédaigner ? La différence du langage n'est elle pas regardée comme un obstacle à la bonne intelligence entre les deux peuples ? Com cada qual estima lo seu, los Castellans no se aplicant comunment a aprender lo catala, però los que estan domiciliats en Cataluña procuran aprender lo, y se alegran de saber lo parlar.

6º Imprime-t-on des livres en catalan, tant pour le peuple que pour les personnes instruites ? Se imprimeixen en catala tota especie de llibres així per lo popble baix com per la gent instruida.

7º A quelle époque a t-on cessé de faire usage de cette langue, dans les tribunaux, les administrations, les écoles, &c ? Desde lo any 1720, à poca diferencia, se comensà à fer ús de la llengua castellana en los tribunals y administracions de Cataluña. Pero en las escoles &c se continua conforme se dit en lo nº 3.

8º La bibliothèque des lèvres catalans est-elle bien considérable ? Dels llibres catalans, aixi historichs, com mistichs, doctrinals, poetichs, retorichs, gramatichs, nautichs, y de altres facultats, se podrai forma una copiosiisima biblioteca.

9º La littérature catalane est-elle cultivée ? A-t-elle des poëtes, des orateurs, des historiens ? La literatura catalana ha estad molt cultivada especialment en los sigles quatorse, quinse, setze y disset, no sols en poetes, si que tambe ne orador, historiadors, &c.

10º Cette langue ne dégénère t'elle pas ? Les Catalans ne font-ils aucun effort pour la conserver, l'épurer &c ? La llengua catalana se procura conservar, y se conserva com a cosa propia del païs; pero desde las guerres de Successio

no se te tan cuidado en perfectionnar la com se tenia quant era llengua de cort.

En poques paraules: en aquells temps, a primeries del segle XIX, malgrat tota la pressió borbònica, el català era l'únic idioma usat a Catalunya, tant parlat com escrit com llegit a totes les classes socials, i el castellà només es feia servir per força, quan l'imperatiu legal ho obligava.

Cal destacar que, segons aquest testimoni, el català era parlat a Sardenya, Còrcega i molta part de Sicília. Aquesta informació és veritablement sorprenent, i caldria poder-la ratificar d'alguna manera. Però això ja és tema d'un altre estudi.

Carles Camp

Bibliografia:

Merle, René, Visions de "l'idiome natale" à travers de l'enquête impériale sur les patois (1807-1812), Edicions El Trabucaire, Col·lecció Cap el Sud, Canet (Rosselló), 2010.

[1] Merle, 2010, 152-153

[2] Merle, 2010, 150-152

[3] Merle, 2010, 153-154